

Sosyal Zekânın Empati ve Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Etkisi

The Mediating Effect of Social Intelligence on the Relationship Between Empathy and Problem Solving Skills

Hande BABA KAYA¹, Atike YILMAZ²

¹Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Düzce
• handebabakaya@düzce.edu.tr • ORCID > 0000-0002-9281-2588

²Muş Alparslan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü, Muş
• atiketan@gmail.com • ORCID > 0000-0003-4489-9671

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 01 Ağustos/August 2024

Kabul Tarihi/Accepted: 16 Mart/March 2025

Yıl/Year: 2025 | **Cilt – Volume:** 16 | **Sayı – Issue:** 2 | **Sayfa/Pages:** 213-226

Atıf/Cite as: Baba Kaya, H., Yılmaz, A. "Sosyal Zekânın Empati ve Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Etkisi"
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 16(2), Ağustos 2025: 213-226.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Atike YILMAZ

Etik Kurul Beyanı/Ethics Committee Approval: "Araştırma için Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 13.05.2024- 141171 tarihli ve 57 karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır."

SOSYAL ZEKÂNIN EMPATİ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ARACILIK ETKİSİ

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; sosyal zekânın, empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide aracılık etkisinin incelenmesidir. Araştırma Düzce Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 114 kadın 228 erkek öğrenci olmak üzere toplam 342 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların sosyal zekâ düzeylerini belirlemek için “Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği”, empatik eğilim becerilerini belirlemek için “Empatik Eğilim Ölçeği” ve problem çözme becerilerini belirlemek için “Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS yazılımı kullanılarak Pearson korelasyon analizi uygulanmış ve PROCESS makrosuyla Bootstrap yöntemi temelinde regresyon analizi yapılmıştır. Aracılık etkisini değerlendirmek için PROCESS Makro Model 4 kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, empatik eğilim becerisinin öğrencilerin problem çözme becerileri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve sosyal zekânın bu etkiyi güçlendirdiğini göstermektedir. Sonuçlar, spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin empatik eğilim becerileri ile problem çözme becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ve sosyal zekâ düzeyinin bu ilişkiye aracılık ettiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Spor, Empati, Problem Çözme, Zekâ.

THE MEDIATING EFFECT OF SOCIAL INTELLIGENCE ON THE RELATIONSHIP BETWEEN EMPATHY AND PROBLEM SOLVING SKILLS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the mediating effect of social intelligence on the relationship between empathic tendency and problem solving skills. The research was conducted with a total of 342 participants, 114 female and 228 male students studying at Düzce Faculty of Sport Sciences. “Tromso Social Intelligence Scale” was used to determine the social intelligence levels of the participants, “Empathic Tendency Scale” to determine empathic tendency skills and “Problem Solving Skills Scale (PSS)” to determine problem solving skills. Pearson correlation analysis was applied using SPSS software in the analysis of the data and regression analysis was performed based on the Bootstrap method with PROCESS macro. PROCESS Macro Model 4 was used to evaluate the mediating effect. The findin-

gs show that empathic tendency skills have a significant effect on students' problem-solving skills and that social intelligence strengthens this effect. The results revealed that there was a statistically significant relationship between empathic tendency skills and problem solving skills of the students studying at the Faculty of Sport Sciences and that the level of social intelligence mediated this relationship.

Keywords: Sports, Empathy, Problem-Solving, Intelligence.

GİRİŞ

Spor bilimleri fakültesi öğrencileri mezun olduklarında, öğretmen, antrenör veya spor yöneticisi olarak çeşitli kurumlarda görev alırlar. Bu kişiler, öğrenciler veya sporcularla sürekli iletişim ve etkileşim içinde olurlar. İş hayatlarında karşılaşabilecekleri problemleri anlamaları, bu problemleri çözmelerine yardımcı olacaktır. Sosyal durumu ve bağlamı kavrayarak zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkabilmek, başkalarının endişelerini, duygularını ve ruh hallerini anlayabilmek ne söyleyeceklerini ne zaman ve nasıl söyleyeceklerini bilerek açık ve ikna edici bir şekilde konuşmak; ayrıca başkalarıyla olumlu ilişkiler kurmak ve sürdürmek, sosyal zekanın empati ve problem çözme açısından önemli faktörleridir (Rahim ve ark., 2018). Öğretmenler, yöneticiler ve antrenörler üzerine yapılan araştırmalarda, sosyal zekanın, empati ve problem çözme becerilerinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Rogers (1975) öğretmenlerin öğrencileri ile yüksek empatik eğilim gösterdiklerinde öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin arttığını ifade etmektedir. Öğretmenlerinin kendilerini anlamaya çalıştığını gören öğrenciler hem öğretmenlerini daha çok sevmekte hem de akademik olarak başarı göstermektedirler (Karagüven ve Hülya, 2015). Yöneticilerle yapılan çalışmada sosyal zekanın yöneticiler için en önemli zeka türü olduğu belirtilmiştir (Beikzadeh ve Soltandadashi, 2011). Goleman ve Boyatzis (2008) sosyal zekaya sahip etkili liderlerin empati kurma, başkalarına uyum sağlama, başkalarına karşı olumlu duygular besleme ve ilham verme gibi özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Antrenörler üzerinde Hatamleh (2024) yaptığı çalışmada ise antrenörlerin diğer oyuncularla, yöneticilerle ve kulüp başkanlarıyla iletişim kurmak için sosyal zekalarını kullanma yeteneklerine sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu anlamda öğrenciler, sporcular ve diğer bireyler ile çalışanların (öğretmen, antrenör, spor yöneticisi) problem çözme, empati ve sosyal zekâ düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Böylelikle karşılaştıkları problemlere çözüm yolu geliştirmede daha başarılı olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceler ışığında kurgulanan bu çalışmada kavramsal inceleme yapıldığında; empati, kişinin kendisini, başkasının yerine koyma ve onun düşünce, duygu ve davranışlarını anlayabilmesidir (Basch, 1983; Eagles ve Wolitzky, 1999). Başka bir ifadeyle empati diğer kişinin duygu ve düşüncelerini anlayarak karşılık verebilme olarak da tanımlanabilir (Pala, 2008). Empa-

tinin tanımları ışığında sosyal zekânın tanımını incelediğinde; Thorndike'in (1920) tanımında sosyal zekâyı "*insan ilişkilerinde bilgece davranma yeteneği*" olarak ifade ettiği görülmektedir. İnsan ilişkilerinde bilgece davranabilmek için karşısındakinin duygu ve düşüncelerini iyi anlamak gerekmektedir. Walker ve Foley'e (1973) sosyal zekâyı; insanlarla ilgilenmeyi, çevresindeki insanların duygu ve düşüncelerini anlayabilmeyi sağlayan ve doğru bir şekilde yargıda bulunarak toplumda akıllıca davranma yeteneği olarak tanımlamışlardır. Farklı araştırmacıların sosyal zeka boyutlandırmalarını incelediğimizde; Kozmitzki ve John (1993); "*Çevresindeki kişilerin ruh hallerini ve içsel durumlarını anlama*", "*empati kurabilme*" gibi boyutlandırmalar kullanılmıştır, Silberman (2000) ise "*diğer kişileri anlama*" şeklinde bir boyut kullanmış, Goleman (2007); "*temel empati*", "*empatik isabet*" gibi boyutlara yer vermiştir, Silvera ve ark. (2001); "*kişinin diğer insanların duygu durumlarını anlayabilmesi süreci*", "*onların isteklerinin farkında olması*" ve "*beden dillerini anlayabilme*" gibi boyutlamalar yapmıştır; Lorr, Youniss ve Stefic (1991) "*empati*" (akt: Baumgartner ve Vasil'ová, 2004) boyutlaması ve Kaukainen ve ark. (1999) "*başkalarını algılama*" olarak boyutlandırmalar yapmışlardır. Bu boyutlandırmalara bakıldığında empatinin sosyal zekânın alt boyutlarından bir kavram olarak kullanıldığını söylenebilir. Başka bir deyişle, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamak ve buna göre davranmak olarak tanımlanan empati, yüksek sosyal zekânın önemli bir bileşenidir. Sosyal zekâsı yüksek olan bireyler, karşısındaki kişilerin duygularını anlayabilir ve buna uygun şekilde davranışlarını ayarlayarak etkili iletişim kurabilirler (Kızıltepe, 2004; Albretch, 2006). Bu özellikleri sayesinde insanlarla ilişkilerinde sosyal zekâsı düşük bireylere nazaran daha az problem yaşayacakları ya da problemlere daha hızlı çözüm yolları geliştirecekleri yorumu yapılabilir.

Sosyal zekâ seviyesi düşük bireyler, ilişkilerinde zehirleyici tarzda davranışta bulunurlar bu durum karşısındakinin öfke, yetersizlik ve suçluluk hissettirmesine neden olur (Albretch, 2006). Karşısında bu şekilde hisseden kişiler olduğunda muhtemel daha çok problem ile karşılaşacakları düşünülebilir. Problem; bireyin erişmek istediği bir amaç karşısında amaca ulaşmaya engel olan kişiler ya da varlıklar (Cüceloğlu, 1999) ya da hedefe ulaşmada engellenme durumu (Dinçer, 1995) olarak tanımlanabilir. Problem çözme becerisi ise; problem oluşturan bir durum ile karşılaşıldığında başa edebilmek için en etkili ve uygun tepki seçeneklerini belirleme ve bu seçeneklerden de en etkili olanını seçebilecek bilişsel ve davranışsal süreçleri kapsayan bir süreçtir (D'Zurilla ve Goldfried, 1971). Yaşamın içerisinde kişisel problem çözme durumu kişinin içsel veya dışsal istek ya da çağrılara uyum sağlayabilmek için davranışsal tepkilerde bulunma (Heppner ve Petersen, 1982) olarak tanımlanabilir. Aynı problemleri birçok kişi farklı yollarla çözme çalışır, bazıının çözümü başarıya ulaşırken bazılarının çözümü başarıya ulaşmaz (Öztürk ve ark., 2016). Problem çözme becerisi yüksek kişi ne yapılacağını bilinmediği durumda ne yapacağını bilen kişidir (Kılıç ve Koç, 2003). Ne yapacağını bilen kişi diğerlerinin sosyal davranışlarını anlayan doğru iletişim yöntemlerini kullanan sosyal zekâsı, empati düzeyi ve problem çözme becerileri yüksek kişi olacaktır.

Literatür incelendiğinde çalışmanın hedef kitlesi olan spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile sosyal zekâ, empati ve problem çözme kavramları üzerine ayrı ayrı çalışmalar (Aktas, 2018; Arslanoglu ve Mor, 2018; Yılmaz ve Yiğit, 2020; Türkçapar ve Abdyrahmanova, 2021; Gheshlaghi, ve Salehian 2023) olmasına rağmen bu üç kavramı birlikte inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple araştırma kapsamında; spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sosyal zekânın empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide aracılık etkisinin incelenmesi amacıyla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H₀: Empatik eğilimin ve problem çözme becerisinin arasındaki ilişkide sosyal zekânın aracılık etkisi yoktur.

H₁: Empatik eğilimin problem çözme becerisi üzerinde etkisi vardır.

H₂: Empatik eğilimin ve sosyal zekâ düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H₃: Empatik eğitim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide sosyal zekânın aracılık etkisi vardır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Sosyal zekânın, empatik eğilimleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkide aracılık etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama yöntemi var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2007). Nicel araştırmalarda amaç, bireylerin toplumsal ve sosyal davranışlarını anket gibi benzer araçlar yoluyla nesnel bir biçimde ölçerek sayısal verilerle dönüştürmek (Çepni, 2007) ve ilişkisel tarama modelinde değişkenlerin aldıkları sayısal değerlerdeki değişimin varlığı ve bir değişim söz konusu ise bu değişimin derecesi belirlenmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2014).

Araştırma Grubu (Evren-Örneklem)

Araştırma grubunu Düzce üniversitesi spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören 114 kadın 228 erkek öğrenci olmak üzere toplam 342 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma grubu oluşturulurken basit (rastgele) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit (rastgele) örneklemede evrende bulunan her bireyin örneğe seçilme şansı birbirine eşittir (Büyüköztürk ve ark., 2012).

Veri Toplama Araçları

Veriler toplanırken araştırmacılar tarafından ölçekler bir araya getirilerek ölçüm araçlarının olduğu birinci bölüm, demografik bilgilerin tespiti için hazırlanan ikinci bölümden oluşturulan anket tekniği kullanılmıştır.

Empatik Eğilim Ölçeği: Dökmen (1988) tarafından geliştirilen empati eğilim ölçeğinde bireyin sosyal hayattaki empati kurma becerisini ölçmektir. 5'li likert tipte olan bu ölçek 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100 puan olarak hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar empatik eğilim düzeyinin de yüksek, aldığı düşük puanlar ise empatik eğilim düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Dökmen (1988) tarafından empatik eğilim ölçeğinin geçerlik çalışması yapılmış ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı da 0,72 olarak belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı da 0,70 olarak bulunmuştur.

Problem Çözme Envanteri: Problem Çözme Envanteri, Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilmiş, Şahin ve ark. (1993) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Problem Çözme Envanteri 35 maddeden oluşan 1-6 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir. Ölçekte, aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım olmak üzere 6 alt boyut bulunmaktadır. Problem Çözme Envanterinin bütününden en düşük 32, en yüksek 192 puan alınabilir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını gösterir. Bu çalışma kapsamında ölçekten alınan yüksek puanlar problem çözme beceri düzeyinin düştüğünü ifade ettiğinden verilerin analizi yapılırken ölçekten alınan puanlar ters kodlanarak çalışılmıştır. Ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach Alfa tutarlılık kat sayısı. 90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise. 72 ile. 81 arasında bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında Cronbach Alfa tutarlılık kat sayısı. 85 olarak bulunmuştur.

Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ): Silvera ve ark. (2001) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması ise Doğan (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçek sosyal zekâ düzeyini belirlemek üzere hazırlanmış 21 maddelik 5'li likert tipi bir ölçektir. TSZÖ sosyal zekâyı, sosyal bilgi süreci, sosyal farkındalık ve sosyal beceri olmak üzere üç ayrı boyutta ölçmektedir. Ayrıca sosyal zekâ düzeyini toplam olarak ortaya koymaktadır. Ölçekten alınan en düşük puan 21 en yüksek puan ise 105'tir. Yükselen puanlar sosyal zekâ düzeyinin yükseldiğini ifade etmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) .83 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında Cronbach Alfa tutarlılık kat sayısı. 80 olarak bulunmuştur

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde uygulanacak testlerin belirlenmesi için empatik eğilim ölçeği, problem çöme envanteri ve sosyal zekâ ölçeği elde edilen değerlerde parametrik testlerin kullanılabilmesi için normal dağılım gösteriyor olması gerekmektedir. Bu koşulun uygunluğunu incelemek amacı ölçeklerden alınan puanların çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek Tablo 2'de gösterilmiştir. Ölçek ve alt ölçeklerin incelenen çarpıklık ve basıklık değerlerinin sosyal bilimler alanı için kabul gören +1.0 ve -1,0 değerleri arasında (Hair ve ark., 2013) yer aldığı görülmektedir bu doğrultuda verilerin analizinde parametrik testlerin kullanımının uygun olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2014). Bu doğrultuda değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson Korelasyon analizi ve empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide sosyal zekânın aracılık etkisini belirlemek amacıyla PROCESS v4.2 makro aracılığıyla Bootstrap yöntemini temel alan dolaylı etki yaklaşımına ilişkin Regresyon analizi kullanılmıştır. Aracılık etkisini incelemek amacıyla Hayes (2013) tarafından geliştirilen PROCESS Makro Model 4 seçeneği kullanılmıştır. Bu analiz yapılırken Bootstrap yönteminde 5000 yeniden örneklem seçeneği tercih edilmiştir. Bu yöntemde elde edilen %95 güven aralığındaki değerlerin sıfır (0) değerini kapsamaması gerekmektedir (Hayes, 2015; Gürbüz, 2019).

Empatik Eğilim ve Sosyal Zekâ ölçekleri ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilerek yapı geçerliği kanıtları elde edilmiştir. DFA ile elde edilen modifikasyon önerilerine göre üç ölçeğin maddeler arası modifikasyonları gerçekleştirilerek ölçeklerin tek boyutlu yapısı sağlanmıştır. Bu sayede her bir ölçekten elde edilen ölçek toplam puanları ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklere ait DFA model uyum indeksleri

Ölçekler	χ^2	Sd	CFI	TLI	SRMR	RMSEA
Empatik Eğilim	716	152	0,901	0,896	0,050	0,084 [0,066-0,101]
Problem Çözme Becerisi	2388	560	0,913	0,903	0,046	0,069 [0,060 – 0,076]
Sosyal Zekâ	1202	189	0,918	0,901	0,050	0,089 [0,064 – 0,104]

Empatik eğilim ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları, modelin genel olarak kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Ki-kare ($\chi^2(152) = 716$) testinin anlamlı bulunması ($p < 0,05$), modelin mükemmel uyum göstermediğini ifade etmekle birlikte, bu test örneklem büyüklüğünden etkilenebildiği için diğer uyum indeksleri daha önemli bir değerlendirme aracı olarak kullanılmaktadır. Uyum iyiliği bağlamında, CFI değeri 0,901 ve TLI değeri 0,896 ile kabul edilebilir bir uyum göstermektedir (CFI ve TLI $\geq 0,90$ önerilmektedir). Uyum kötülüğü bağlamında, SRMR değeri 0,050 ve RMSEA değeri 0,084

[0,066-0,101] ile her iki değer de istenilen düzeydedir ($SRMR \leq 0,08$, $RMSEA \leq 0,08$). Sonuçlar, ölçeğin faktör yapısının örneklem verilerine makul düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koyarak yapı geçerliği kanıtı olarak sunulmaktadır.

Problem çözme becerileri ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları, modelin genel olarak kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Ki-kare ($\chi^2(560) = 2388$) testinin anlamlı bulunması ($p < 0,05$), modelin mükemmel uyum göstermediğini ifade etmekle birlikte, bu test örneklem büyüklüğünden etkilenebildiği için diğer uyum indeksleri daha önemli bir değerlendirme aracı olarak kullanılmaktadır. Uyum iyiliği bağlamında, CFI değeri 0,913 ve TLI değeri 0,903 ile oldukça iyi bir uyum göstermektedir (CFI ve TLI $\geq 0,90$ önerilmektedir). Uyum kötülüğü bağlamında, SRMR değeri 0,046 ve RMSEA değeri 0,069 [0,060 – 0,076] ile her iki değer de istenilen düzeydedir ($SRMR \leq 0,08$, $RMSEA \leq 0,08$). Sonuçlar, ölçeğin faktör yapısının örneklem verilerine makul düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koyarak yapı geçerliği kanıtı olarak sunulmaktadır.

Sosyal zekâ ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları, modelin genel olarak kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Ki-kare ($\chi^2(189) = 1202$) testinin anlamlı bulunması ($p < 0,05$), modelin mükemmel uyum göstermediğini ifade etmekle birlikte, bu test örneklem büyüklüğünden etkilenebildiği için diğer uyum indeksleri daha önemli bir değerlendirme aracı olarak kullanılmaktadır. Uyum iyiliği bağlamında, CFI değeri 0,918 ve TLI değeri 0,901 ile oldukça iyi bir uyum göstermektedir (CFI ve TLI $\geq 0,90$ önerilmektedir). Uyum kötülüğü bağlamında, SRMR değeri 0,050 ve RMSEA değeri 0,089 [0,064 – 0,104] ile her iki değer de istenilen düzeydedir ($SRMR \leq 0,08$, $RMSEA \leq 0,08$). Sonuçlar, ölçeğin faktör yapısının örneklem verilerine makul düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koyarak yapı geçerliği kanıtı olarak sunulmaktadır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında toplanan verilerden elde edilen analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmanın hipotezi olan aracılık etkisinden önce değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Tanımlayıcı istatistikler

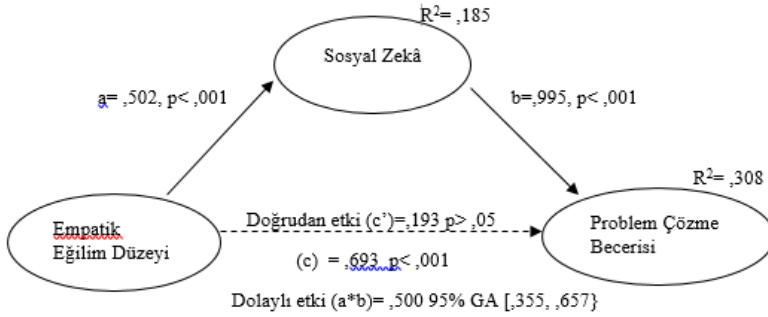
Değişkenler	n	min.	max	ss	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Empatik Eğilim	342	46,00	93,00	66,31	9,19	0,249
Problem Çözme Becerisi	342	48,00	186,00	126,71	20,79	0,327
Sosyal Zekâ	342	52,00	105,00	71,94	10,71	0,579

Tablo 2’de tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde, empatik eğilim ortalamasının 66.31 ± 9.19 olduğu görülmektedir. Problem çözme becerisi toplam puan ortalamasının 126.71 ± 20.79 olduğu görülmektedir. Sosyal zekâ toplam puan ortalamasının 71.94 ± 10.71 olduğu görülmektedir. Normallik varsayımını kontrol etmek için betimsel istatistiklerde yer alan çarpıklık ve basıklık katsayıları $[-1.00+1.00]$ aralığında yer aldığı için normal dağılım varsayımının sağlandığı yorumu yapılabilir (George ve Mallery, 2010). Tablo 2’de yer alan çarpıklık ve basıklık katsayı değerleri bu aralıkta yer alarak normal dağılım 342 öğrenci ile sağlanmıştır.

Tablo 3. Araştırmının hipotezlerine ve aracılık testine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Sonuç Değişkenleri						
		Sosyal Zekâ Düzeyi		Problem Çözme Becerisi		
Tahmin Değişkenleri		<i>b</i>	<i>SH</i>		<i>b</i>	<i>SH</i>
Empatik Eğilim	a	,502***	,057	c'	,193	,113
Sosyal Zekâ Düzeyi	-			b	,995***	,097
Sabit	İm	38,610***	3,827	İy	42,280***	7,820
R²=,185				R²=,308		
F(1, 338)=75.259; p<,001				F(2, 338)=75,189; p<,001		
Not: n=341; *p<,05, **p<,01, ***p<,001; SH: Standart hata. Standardize edilmemiş beta katsayıları (b) raporlanmıştır.						

Empatik eğilim düzeyinin problem çözme becerisi üzerine etkisinde, sosyal zekâ düzeyinin aracılık rolü olup-olmadığını test etmek amacıyla bootstrap yöntemini temel alan (5000 yeniden örneklem seçeneği ile) regresyon analizi uygulanmıştır. Analizin uygulanmasında Hayes (2013) tarafından geliştirilen Process v4.2 makro kullanılmıştır. Empati değişkeninin sosyal zekâyı (*a* yolu) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir ($a=,502$, 95% GA [$,390, ,615$], $t=8,789$, $p<,001$). Empatik eğilim düzeyi; sosyal zekâ düzeyindeki değişimin yaklaşık %18,5’ini ($R^2=,185$) açıklamaktadır. Aracı değişken olan sosyal zekâ ile (*b* yolu), tahmin değişkeni olan empatik eğilimin (*c* yolu), sonuç değişkeni olan problem çözme üzerindeki birlikte etkileri incelendiğinde; sosyal zekânın problem çözme becerisini anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği görülmektedir ($b=,995$, 95% GA [$,803, 1,186$], $t=10,224$, $p<,001$). Empati ve sosyal zekâ problem çözme becerisinin yaklaşık % 30’unu ($R^2=,308$) açıklamaktadır.

Şekil 1. Sosyal zekânın empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkisinde aracılık rolü

Not= Standardize edilmemiş beta katsayıları (b) raporlanmıştır. GA güven aralığını, R^2 değeri açıklanan varyansı göstermektedir.

Sosyal zekânın olmadığı durumda empatinin problem çözme becerisi üzerinde (c yolu) olumlu yönde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($c = .693$, 95% GA [.463, .923], $t = 5.925$, $p < .001$). Empatinin problem çözme becerisi üzerinde dolaylı etki değeri bootstrap tekniği ile incelendiğinde etkinin anlamlı olduğu, dolayısıyla sosyal zekânın; empati ve problem çözme becerisine aracılık ettiği görülmektedir ($a*b = .500$, 95% GA [.355, .657]. Dolaylı etki değerinin .500 olduğu görülmektedir. Bu değer; empatik eğilimi yüksek olan katılımcıların sosyal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu ve sosyal zekâ düzeyleri daha yüksek olan katılımcılarında problem çözme becerilerinin .500 birim daha yüksek olduğunu göstermektedir. Empatinin problem çözme becerisindeki tam standardize etki büyüklüğü incelendiğinde ($K^2 = .220$) sosyal zekânın empati ve problem çözme becerisi arasındaki aracılık etkisinin yüksek etki düzeyine yakın olduğu görülmektedir. Bu bulgular ışığında araştırmanın hipotezlerinin desteklendiği söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı sosyal zekânın empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide aracı etkisini belirlemektir. Yapılan analizlerin neticesinde bulguların tartışılması ve yorumlanması bu bölümde yapılmıştır.

Empatik eğilimin ve problem çözme becerisi üzerinde etkisi vardır denencesine ait sonuçların tartışılması; Bu araştırma kapsamında spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin problem çözme becerileri üzerinde

olumlu yönde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Zihni (2015) öğretmenler üzerine yaptığı çalışmada empatinin öğretmenlerin problem çözme davranışlarını önemli ölçüde yordadığını bildirmiştir. Kesicioğlu ve Güven (2014), çalışmalarında empati ve problem çözme arasında ilişki olduğunu görmüşlerdir. Öğrenciler üzerine yapılan başka bir çalışmada; empatik eğilim düzeyleri arttıkça problem çözme becerilerinin de arttığı ve aralarındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (Üstündağ ve ark., 2018). Ergen bireyler üzerinde yapılan çalışmada empati düzeyleri arttıkça problem çözme düzeylerinde de artış olduğu görülmüştür (Demir ve Dilmaç, 2019). Literatürde yapılan çalışmalar bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bu çalışmada öğrencilerin mezun olduğunda öğretmen ve antrenör olarak öğrenci yetiştirecekleri düşünüldüğünde; empatik eğilim düzeyi yüksek bir eğitmenin kendisini öğrencisinin yerine koyabilen ve olaylara onun gözünden bakabilen kişidir. Bu durum öğrencilerine kendilerini önemli ve değerli hissettirir (Elikesik, 2013). Empatik eğilim düzeyi yüksek öğretmenlerin öğrencilerle açık, dikkatli ve olumlu ilişkiler geliştirmeleri (McAlister ve Irvine, 2002), olumlu bir iletişim kurmaları destekleyici davranışlar sergilemeleri, sıcak ve sevecen olmaları, güven vermeleri, öğrencilerini yapıcı olarak dinlemeleri neticesi sınıf içi istenmeyen davranışlarının görülme sıklığını düşürecektir (Zihni, 2015). Problemleri azaltacağı gibi sınıf kontrolünü daha etkin yapılmasını sağlayarak aslında problemin önlenme faktöründe de doğrudan rol alacaktır. Yılmaz ve Şahinkaya (2010) tarafından yapılan çalışmada da eğitimcilerin empatik eğilimlerini sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek için kullanmakta olduklarını ifade etmişlerdir. Empatik eğilimi yüksek olan bireyler, sorunları sadece kendi perspektiflerinden değil, başkalarının bakış açıları da dikkate alarak çözme eğilimindedirler. Bu, onların daha yaratıcı ve etkili çözüm yolları üretmelerini sağlayabilir. Ayrıca, empatik bireyler, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olduklarından, grup içi problemlere daha kolay çözüm bulma, takım çalışmalarında ise daha uyumlu bir şekilde iş birliği yapma yeteneğine sahip olabilirler.

Empatik eğilimin sosyal zekâ düzeyi *üzerinde etkisi* vardır denencesine ait sonuçların tartışılması: Bu araştırma kapsamında spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin sosyal zekâ düzeyleri üzerinde olumlu yönde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Yani empatik eğilimi yüksek olan öğrencilerin sosyal zekâ düzeylerinin de yüksek olduğu söylenebilir. Bu bilgiler ışığında bu konu üzerine yapılmış çalışmalar incelendiğinde, Egan (1975) empati geliştirmede sosyal zekanın önemli olduğunu belirtmiştir. Eisenberg ve ark. (2003) empatiyi sosyal davranışların merkezi olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde; Osipow ve Walsh (1973) ve O'Sullivan ve Guilford (1975) tarafından yapılan çalışmalarda da sosyal zekâ ile empati arasında ilişki olduğu ileri sürülmüştür. Foote ve Cottrell (1955) in, yaptıkları çalışmada sosyal olarak uyum becerisinin diğer insanların duygularını anlama, davranışlarını önceden sezebilme, bakış açılarını kavrama ve niyetlerini yorumlamasına yani empatiye bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Sosyal zekâ insan

ilişkilerinde iyi iletişim kurma, empatik eğilim, duygu ve düşünceleri kolaylıkla ifade edebilme gibi becerileri ortaya çıkarmaktadır. Sosyal zekâya sahip bireylerin sosyal ilişkilerinde daha az sorun yaşadıkları, etrafındaki kişileri istendik yönde yönlendirebildikleri, sinerji oluşturabildikleri, sosyal çevre edinebildikleri, sosyal konular karşısında istendik ve olumlu olarak davranabildikleri görülmektedir. Başka bir deyişle sosyal zekâsı yüksek kişiler karşısındakinin duygu ve düşüncelerini daha net anlayabildikleri için onların beklentilerine yönelik davranış geliştirebilen kendi istek ve beklentileri ile karşısındaki kişinin istek ve beklentileri arasında orta nokta bulabilen kişilerdir. Empatik eğilim, sosyal zekâyı etkileyen önemli bir beceridir çünkü empatik bireyler, başkalarının duygusal durumlarını anlama ve buna uygun tepkiler verme konusunda daha başarılıdırlar. Bu, sosyal zekânın temel unsurlarından olan etkili iletişim, perspektif alma ve çatışma çözme becerilerini geliştirir. Empatik kişiler, sosyal ilişkilerde daha uyumlu olabilir, karşındakilerin ihtiyaçlarına duyarlı kalarak sağlıklı ve güçlü bağlar kurabilirler. Sonuç olarak, empatik eğilim, sosyal zekânın gelişmesine katkı sağlayarak bireylerin toplumsal etkileşimlerde daha başarılı olmalarını destekler.

Sosyal zekâ düzeyinin empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide aracılık etkisi vardır denencesine ait sonuçların tartışılması: Bu araştırma kapsamında spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin empatik eğilim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkide aracılık etkisi incelenmiş ve pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Empati ve sosyal zekâ arasındaki ilişki düşünüldüğünde Thorndike (1920) sosyal zekâ diğer kişileri anlayabilme ve yönetme kabiliyetidir demiştir. Yani kişi olayları diğerlerinin bakış açılarından görebilirse, onları daha iyi anlayacak buda insanların yönetimini kolaylaştıracaktır demiştir. Bu düşünceden yola çıkarak insanları daha iyi anlama, onların davranışlarını ön görebilme yönetmeyi ve kontrol etmeyi güçlendirecektir bu durumda karşılaşılan problemlerin daha kolay üstesinden gelinebilmesi ile ilişkili bir durumdur. Dolayısıyla insanlar ve çevre ile empati kurabilen sosyal zekâsı yüksek bireylerin problem çözme becerilerinde aynı oranda yüksek olacaktır. Ayrıca Goleman duygusal zekâ kavramını sosyal zekânın bir formu olarak ileriye sürmüş ve duygusal zekâyı bireyin kendi ve başkalarının duygularını gözlemleyerek elde ettiği bilgi ve düşünceyi davranışlarında kullanabilme becerisi olarak tanımlanmıştır (Goleman, 2000). Empati için ön koşul kendi duygularının farkında olmaktır (Lane, 2000). Empati düzeyi yüksek olan bireyin duygusal zekâ düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir (Salovey ve Detweiler-Bedell, 2008). Kendini yönetebilen ve duygularını anlayabilen bireyler diğer bireylerinde duygularını anlayabileceğinden daha iyi iletişim ve etkileşimde bulunabileceklerdir (Salovey ve Mayer, 1990). Böylelikle diğer bireyler ile daha olumlu ilişkiler kurabilir, davranış ve hareketlerini yönlendirebilir, sosyal becerilerini geliştirebilir (Yelkikalan, 2006). Empatik eğilimi yüksek kişilerin karşıdaki bireylerin hislerini etkileyebilme potansiyeli vardır bu güçlerini bilinçli olarak sorun çözme sürecinde değerlendirebilirler. İnsanlar arası problem çözme sürecinde kişi, kendi duygularını ve karşısındakinin

duygularını anlamalı ve buna uygun davranış örüntüleri geliştirebilmelidir (Gök-büzöğlu, 2008). Yani kendisinin ve karşısındakinin duygularını anlayan empatik eğilimi yüksek bireyler ve buna uygun davranış sergileyen sosyal zekâsı yüksek kişiler problem çözmede daha başarılı olacaklardır. Empatik eğilim sosyal zekâyı güçlendiren bir bileşendir. Sosyal zekâ da problem çözme becerisinde çok önemli bir zekâ türüdür. Bu nedenle empatik eğilim ile problem çözme arasında var olan ilişkide sosyal zekâ güçlü bir aracı etken olarak görev almaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrenciler üzerinde yürütülen bu çalışmada; empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide sosyal zekânın aracılık etkisinin varlığı ve düzeyi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amaçları çerçevesinde elde edilen bulguların analiz sonuçları incelendiğinde; Sosyal zekâ düzeyinin empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkide aracılık etkisinin yüksek düzeyde ve pozitif yönde olduğu görülmüştür.

Problem çözme becerisi her alanda önemli olduğu gibi spor bilimleri fakültesinden mezun olan öğrencilerin gerek kendi hayatlarında gerek meslek hayatlarında karşılaştıkları problemlere çözüm yolları bulabilme, bunu yaparken iletişimin etkin gücünden faydalanma oldukça önemlidir. Etkili iletişim içinse karşısındakinin yerine kendini koyma, duygu ve düşüncelerini anlayarak davranışlarını ona göre düzenleme yani empati yeteneği ve buna bağlı olan sosyal zekâ düzeyi oldukça önemli görülmektedir. Bu anlamda spor bilimleri fakültesi öğrencilerin iş hayatlarına yansıtacak yeteneklerine dayalı eğitim ve öğretim içine eğitimler, projeler, seminerler, çalıştaylar yapılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalenin yazarları arasında, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): HBK(%50), AY(%50)

Veri Toplanması (Data Acquisition): HBK(%100)

Veri Analizi (Data Analysis): HBK(%100)

Makalenin Yazımı (Writing Up): HBK(%50), AY(%50)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): HBK(%50), AY(%50)

KAYNAKLAR

- Ahad P. G. G., & Mir H.S. (2023). The relationship between cognitive, emotional and social intelligence with the academic performance of physical education students. *Journal of Population Therapeutics and Clinical Pharmacology*, 30(12), 1-8. <https://doi.org/10.47750/jptcp.2023.30.12.001>
- Akta, I., & Sezen-Balçıkianlı, G. (2018). The levels of empathy and social problem solving skills of physical education and sports teacher candidates. *i-manager's Journal on Educational Psychology*, 11(4), 8-14. <https://doi.org/10.26634/jpsy.11.4.14217>
- Albretch, K. (2006). *Social intelligence: He new science of success*. Jossey-Bass
- Arslanoglu, C., & Mor, A. (2018). Empathic tendencies of pre-service physical education and sports teachers. *European Journal of Educational Research*, 7(3), 689-694. <https://doi.org/10.12973/eu-er.7.3.689>
- Basch, M. F. (1983). Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 31, 101-126. <https://doi.org/10.1177/000306518303100104>
- Baumgartner F., & Vasil'ová, K. (2004). Why is social intelligence difficult to measure, possibilities of a situational approach to social intelligence research. *Studia Psychologica*, 46(4), 273-277.
- Beikzade, J., & Soltandadashi, M. (2011). Consciousness in twenty-first century. *Article of Management Development*, 9(10), 10-16.
- Büyükoztürk, Ş. (2014). *Veri analizi el kitabı: İstatistik araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan ve davranışı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Demir, S., & Dilmac, B. (2019). Ergenlerin kişilerarası problem çözme becerileri ve empatik eğilimlerinin sahip oldukları değerler açısından incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 134-156. <https://doi.org/10.26466/opus.517581>
- Dinçer, A. (1995). *Anaokuluna devam eden beş yaş grubu çocuklarına kişiler arası problem çözme becerilerinin kazandırılmasında eğitimin etkisinin incelenmesi* [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi], Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, T. (2006). *Üniversite öğrencilerinin sosyal zeka düzeylerinin depresyon ve bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi], Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Dökmen, Ü. (2019). Empatinin yeni bir modele dayanarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 155-190. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000999
- D'zurilla, T. J., & Goldfried, M. R. (1971). Problem solving and behavior modification. *Journal of Abnormal Psychology*, 78(1), 107. <https://doi.org/10.1037/h0031360>
- Eagles, M., & Wolitzky, D. L. (1999). *Empathy: A psychoanalytic perspective. empathy: reconsidered: new directions in psychotherapy*. American Psychiatric Press.
- Egan, G. (1975). *The skilled helper*. Cole Books.
- Eisenberg, N., Losoya, S., & Spinrad, T. (2003). *Affect and prosocial responding*. Oxford University Press.
- Foot, N. N., & Cottrell, L. S. (1955). *Identity and interpersonal competence*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Goleman, D. (2007). *Sosyal zekâ: İnsan ilişkilerinin yeni bilimi*. (O.Ç. Deniz Tekin, Çev.), İstanbul: Varlık Yayınları
- Goleman, D., & Boyatzis, R. (2008). Social intelligence and the biology of leadership. *Harvard Business Review*, 86(9), 74-81.
- Goleman, D. P. (2000). *İş başında duygusal zekâ*. Ankara: Varlık Yayınları,
- Gökbüzöğlu, B. (2008). *Ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi], Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürbüz, S. (2019). *Sosyal bilimlerde aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hayes, A. F. (2013). *Methodology in the social sciences introduction to mediation, moderation and conditional process analysis: A regression-based*. Guilford Press,
- Hayes, A. F. (2015). An index and test of linear moderated mediation. *Multivariate Behavioral Research*, 50(1), 1-22. <https://doi.org/10.1080/00273171.2014.962683>
- Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29(1), 66-75. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.29.1.66>
- Heppner, P. P., & Krauskopf, C. J. (1987). An information-processing approach to personal problem solving. *The Counseling Psychologist*, 15(3), 371-447. <https://doi.org/10.1177/0011000087153001>
- Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). Kişisel problem çözme envanterinin gelişimi ve sonuçları. *Danışmanlık Psikolojisi Dergisi*, 29(1), 66-75.
- Karagüven, M. H. Ü., & Hülya, M. (2015). Empati ve sosyal zekâ. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 187-197. <http://dx.doi.org/10.9761/JAS552813>

- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Kavramlar, teknikler ve ilkeler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaukiainen, A., Björkqvist, K., Lagerspetz, K., Österman, K., Salmivalli, C., Rothberg, S. ... et al. (1999). The relationships between social intelligence, empathy, and three types of aggression. *Aggressive Behavior*, 25, 81-89. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337)
- Kesicioğlu, O. S., & Güven, G. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyleri ile problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5), 1371-1383
- Kızıltepe, Z. (2004). *Öğretim: Eğitim psikolojisine çağdaş bir yaklaşım*. Merteks,
- Kozmizki, C., & John, O. P. (1993). The implicit use of explicit conceptions of social intelligence. *Personality and Individual Differences*, 15(1), 11-23. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(93\)90037-4](https://doi.org/10.1016/0191-8869(93)90037-4)
- Lane, R.D. (2000). *Levels of emotional awareness: Neurological, psychological, and social perspectives*. The handbook of emotional intelligence Jossey-Bass.
- McAllister, G., & Irvine, J. J. (2002). The Role of Empathy in Teaching Culturally Diverse Students: A Qualitative Study of Teachers' Beliefs. *Journal of Teacher Education*, 53(5), 433-443. <https://doi.org/10.1177/002248702237397>
- Osipow, S. H., & Walsh, W. B. (1973). Social intelligence and the selection of counselors. *Journal of Counseling Psychology*, 20(4), 366-369. <https://doi.org/10.1037/h0034793>
- O'Sullivan, M., & Guilford, J. P. (1975). Six factors of behavioral cognition: understanding other people. *Journal of Educational Measurement*, 12(4), 255-271. <http://www.jstor.org/stable/1434153>
- Öztürk, A., Bayazit, B., & Gencer, E. (2016). Judocuların problem çözme becerilerinin ve sportif güven düzeylerinin incelenmesi (Trabzon Olimpiyat Hazırlık Merkezi örneği). *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 145-151. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000291
- Rahim, A., Civelek, I., & Liang, F. H. (2018). A process model of social intelligence and problem-solving style for conflict management. *International Journal of Conflict Management*, 29(4), 487-499. <https://doi.org/10.1108/IJCMA-06-2017-0055>
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>
- Lewis, M. (2008). *Self-conscious emotions: Embarrassment, pride, shame, and guilt*. Handbook of Emotions
- Silberman, M. (2000). *Peoplesmart: Developing your interpersonal intelligence*. Berrett-Koehler Publishers.
- Silvera, D., Martinussen, M., & Dahl, T. I. (2001). The tromso social intelligence scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42, 313-319. <https://doi.org/10.1111/1467-9450.00242>
- Taylan S. (1990). *Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama güvenirlik ve geçerlik çalışmaları* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi], Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Thorndike, E. L. (1920). Intelligence and its use. *Harpers Magazine*, 140, 227-235.
- Türkçapar, Ü., & Abdyrakhmanova, D. (2021). The students of the school of physical education and sports' examination of the social intelligence levels according to different variables. *The Journal of Eurasia Sport Sciences and Medicine*, 3(2), 50-58. <https://doi.org/10.53431/jessm.957411>
- Üstündağ, H., Bayar, N., Yılmaz, E., & Türel, G. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin empati düzeyleri ve problem çözme becerileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 227-235. <https://doi.org/10.17681/hsp.380847>
- Walker, R. E., & Foley, J. M. (1973). Social intelligence: its history and measurement. *Psychological Reports*, 33(3), 839-864. <https://doi.org/10.2466/pr0.1973.33.3.839>
- Yelkalkan, N. (2006). 21. Yüzyılda girişimcinin yeni özelliği: duygusal zekâ. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 39-51.
- Yılmaz, T., & Yigit, S. (2020). Problem solving skills of students at the faculty of sports sciences. *International Education Studies*, 13(6), 180-186. <https://doi.org/10.5539/ies.v13n6p180>
- Yılmaz, S., & Şahinkaya, N. (2010). The relationship between the methods teachers use against the misbehaviour performed in the classroom and emphatic tendencies of teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2932-2936. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.443>
- Zihni, E. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin empati kurma becerileri, umut düzeyleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi], Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.